

UITVINDING

KAART, KNOOP, KOMPAS EN ANDERE VAARZAKEN HEBBEN ZO HUN GESCHIEDENIS. MICHIEL VAN STRATEN KIJKT TERUG IN DE TIJD.

DE WERELDKAART

In de Middeleeuwen verdween de wereldkaart van Ptolemeus naar de achtergrond. Zijn plaats werd ingenomen door de Mappae Mundi, wereldkaarten met Jeruzalem als middelpunt. Die kaarten waren dan ook bedoeld voor religieuze plaatsbepaling.

Gerard de Cremer, nu precies 500 jaar geleden geboren in Leuven, week hier in 1569 vanaf door een geografisch zo objectief mogelijke wereldkaart te maken. De Kerk nam hem dat niet in dank af en zette hem zeven maanden gevangen. Dat hij niet ter dood werd veroordeeld, had hij te danken aan een bevriende rector van de universiteit, die het voor hem opnam.

Naast het objectief weergeven van de wereld deed De Cremer – beter bekend onder de naam Mercator – nog iets bijzonders. Vroegere zeekaarten gaven de wereld weer met lengtegraden die bij de polen samenkomen, als op een globe. Dat belette een zeeman om een kompaskoers uit te zetten en lang aan te houden. Want het kruisen van die gebogen lengtegraden onder steeds dezelfde hoek resulteert in een eindeloze spiraalkoers. Mercator liet als eerste de lengtegraden parallel aan elkaar lopen. Daartoe rekte hij 'kromme' partjes uit de aardbol op om ze vierkant te maken. Hoe dichterbij de polen, hoe groter de vervormingen werden. Dat resulteerde erin dat een wereldkaart volgens de mercatorprojectie oppervlaktes van verder van de evenaar gelegen delen flink vergroot. De paradox is dat Mercators streven naar objectiviteit de erfenis van een hedendaags vertekend wereldbeeld achter heeft gelaten. Daarentegen komen zeevarenden vaker waar ze wezen willen. En dat is toch ook wat waard.